

ARCHÍVUM

A „VAD” PSZICHOANALÍZISRŐL **Sigmund Freud*

A minap oltalmazó barátnője kíséretében egy idősebb nőbeteg jelent meg rendelésemnél, aki szorongásos állapotokról panaszkodott. Negyvenes évei második felében járt, meglehetősen jól tartotta magát, szemmel láthatóan még nem sokat veszített nőiességéből. Szorongásáért legutóbbi férjétől való válását okolta; állapota azonban jelentősen rosszabbodott, mióta kikérte egy külvárosi fiatal orvos véleményét. Ő ugyanis kifejtette neki, hogy szorongásának előidézője a nemi szükséglet. Szerinte a hölgy, mivel nem tudja nélkülözni a nemi érintkezést, három dolgot tehet, hogy visszanyerje egészségét: vagy férjéhez tér vissza, vagy szeretőt tart, vagy önmagát elégíti ki. A beteg azóta meg van róla győződve, hogy gyógyíthatatlan, mert a férjéhez nem akar visszamenni, a másik két megoldás pedig ellenkezik erkölcsével és vallásosságával. Engem pedig azért keresett föl, mert az orvos úgy tájékoztatta, hogy ez egy új meglátás, amely nekem köszönhető, és csak nálam szerezhethet igazolást arra nézvést, hogy a helyzet így áll, és nem másképp. A barátnő, egy még korosabb, elgyötört és beteges küllemű nő, azt kívánta tőlem, hogy győzzem meg a pácienszt az orvos tévedéséről, mondván, ez nem lehet így, mert ő már hosszú évek óta özvegyasszony, és mégis tisztességes maradt, anélkül, hogy szorongás kínozná.

Nem szándékozom hosszasan taglalni e nehéz helyzetet, melybe a fenti látogatás engem juttatott, inkább a beteget hozzám küldő kolléga

* Eredetileg „Über »wilde« Psychoanalyse” címmel megjelent: *Zentralblatt für Psychoanalyse*, 1910–11, Bd. 1, 3:91–95. A fordítás alapjául szolgáló kiadás: Sigmund Freud: *Gesammelte Werke*. Band 8. Frankfurt am Main: Fischer Verlag, 1999. 118–125.

magatartását szeretném megvilágítani. Előtte főlegleném az elővigyázatosságot, ami talán – vagy remélhetőleg – nem felesleges. Hosszú évek tapasztalata arra tanított engem – ahogy bárki másnak is megtanítaná –, hogy ne vegyem készpénznek, amit a beteg, különösen az ideges beteg, orvosáról állít. Az ideg orvos nemcsak, hogy bármilyen kezelés során könnyen a beteg különféle ellenséges indulatainak tárgyává válik, hanem néha abba is bele kell törődnie, hogy a projekció következményeképpen ő felelős a páciens titkos, elfojtott kívánságaiért. Sajnálatos, de jellemző, hogy az efféle vádaskodások sehol nem találnak olyan hiszékenységre, mint éppen az orvosok körében.

Joggal remélhetem tehát, hogy a rendelésemen megjelent hölgy célszerűen elferdítette orvosa kijelentéseit, és hogy igazságtalanul járok el az általam ismeretlen orvossal szemben, ha a „vad” pszichoanalízisről teendő megjegyzéseimet éppen ennek az ügynek kapcsán mondom el. Ezzel azonban talán visszatartok másokat attól, hogy méltánytalanul járjanak el betegekkel szemben.

Tegyük fel tehát, hogy az orvos éppen úgy beszélt, amint arról betegem nekem beszámolt.

Ez esetben mindenki könnyen bírálattal illetheti őt, mert ha az orvos szükségesnek látja, hogy egy hölgygel a nemiség témájáról tárgyaljon, tapintattal és kíméllettel kell tennie ezt. Ám ezek a követelmények megfelelnek a pszichoanalízis bizonyos *technikai* előírásainak. Ezenfelül az orvos a pszichoanalízis *tudományos* tanításait hibásan sajátította el vagy félreértette, és ezáltal megmutatta, mily kevésbé jár elől a pszichoanalízis lényegének és szándékainak megértésében.

Kezdjük az utóbbiakkal, a tudományos tévedésekkel. Az orvos tanácsaiból világosan kitűnik, milyen értelemben használja a „nemi élet” kifejezést: tudniillik, a szó köznapi jelentésében, mely a szexuális szükségleteket mint a coitus vagy más hasonló, orgazmussal és a testnedvek ürítésével végződő folyamatok iránti testi szükségletet fogja fel. Az orvos előtt nem lehet ismeretlen az sem, hogy a pszichoanalízisnek azt róják fel, hogy a szó szokásos, köznapi értelmén túllépve kitágította a nemiség fogalmát. Ez valóban így van; hogy szabad-e ezt a pszichoanalízis szemére hányni, azt e helyütt nem kívánom taglálni. A szexuális, a nemi fogalma a pszichoanalízisben sokkal több dolgot ölel fel; minden irányban túlmutat a szó köznapi értelemben vett jelentésén. Ezen kiterjesztés genetikusan igazolható; a „nemi élet”-hez soroljuk mindazon gyengéd

érzelmek ténykedését is, amelyek primitív nemi késztetések forrásából eredtek, akkor is, ha ezen késztetések eredetileg szexuális céljukban gátolódtak, és tárgyukat egy másik, nem szexuális célra cserélték. Ezért is beszélünk mi inkább *pszichoszexualitás*ról; fontos számunkra, hogy ne hunyjanak szemet a nemi élet lelki tényezője felett, és ne becsljék alá azt. A „szexualitás” szót ugyanabban az átfogó értelemben használjuk, mint a német nyelv a „lieben” szót. Azt is régóta tudjuk, hogy a lelki kielégületlenség, annak minden következményével, normális nemi élet esetében is fennállhat, és mi, mint terapeuták, mindig szem előtt tartjuk, hogy a kielégítetlen szexuális törekvéseknek – melyeknek pótkielégülései ellen ideges tünetek formájában küzdünk – gyakran csak elenyésző hányada vezethető le coitus vagy más nemi tevékenység által.

Aki nem osztja ezen nézetet a pszichoszexualitást illetően, az jogtalanul hivatkozik a pszichoanalízis tanításaira, amelyekben a szexualitás kóroktani jelentőségéről van szó. Orvosunk a nemiség szomatikus tényezőjének kizárólagos hangsúlyozásával kétségtelenül nagyon leegyszerűsítette a problémát, de viselje ténykedéseierért egyedül ő a felelősséget.

Az orvos tanácsaiból kiviláglik egy másik, és éppen olyan súlyos félreértés is.

Való igaz, a pszichoanalízis azt vallja, hogy a nemi kielégületlenség az ideges panaszok kiváltó oka. De nem mond-e ennél többet is? Túlzott bonyolultsága miatt akarják talán figyelmen kívül hagyni ama tény, hogy a pszichoanalízis azt tanítja, hogy az ideges tünetek két (legtöbbször túlon túl megnagyobbodott) erő, a libidó és a nemiség túl szigorú elutasításának vagy elfojtásának konfliktusából támadnak? Aki erről a második, de semmi esetre sem másodrangú tényezőről nem feledkezik meg, soha nem hiheti azt, hogy a nemi kielégülés önmagában általánosan megbízható gyógymód lenne az idegesek panaszaira. Hiszen ezeknek az embereknek jó része csak bizonyos körülmények között vagy egyáltalában nem képes nemi kielégülésre. Ha képesek lennének rá, akkor nem lenne belső ellenállásuk, és ösztönük ereje ráterelné őket a kielégüléshez vezető útra akkor is, ha orvosuktól nem kapnak ilyen tanácsot. Mire szolgál hát egy ilyen tanács, amelyet az orvos állítólag a hölgynek adott?

Még ha tudományosan igazolható is lenne, akkor is kivitelezhetetlen a hölgy számára. Ha nem tanúsítana belső ellenállást az onániával vagy egy szerelmi viszonytal szemben, már réges-régen ezen eszközök valamelyikéhez folyamodott volna. Vagy talán úgy véli az orvos, hogy egy